

Како се учи српски језик у Кини

Bei Wai универзитет у Пекингу

Један од највећих језичких универзитета у Кини, чија је основна делатност учење страних језика и оспособљавање својих дипломаца за разноврсне послове у државној администрацији, дипломатији и медијским кућама, јесте *Beijing foreign studies university* или *Пекиншки универзитет за стране језике*, на кинеском језику познат као *Bei Wai* (Северни страни). Он је потекао из *Yan 'an* школе за стране језике, која је отворена 1941. године. Након успостављања Народне републике Кине 1949. године, *Yan 'an* школа за стране језике спојила се са *Школом за иностране послове* и тако постала *Пекиншки институт за стране језике*, који је садашње име добио 1994. године.

Универзитет служи као национални центар за предавање и истраживање страних језика, стране књижевности и интернационалне студије и као главни центар на коме уче виши преводиоци и тумачи. Универзитет је до сада одшколовао 380 амбасадора и преко 600 државних канцелара, а његови дипломци често се запошљавају и у привредним областима. Као одскора друга економска сила на свету, Кина много улаже у науку и образовање, па онда не зачуђује ни постојање једног оваквог универзитета који Кини треба да осигура присуство у свим важним међународним институцијама и дипломатским представништвима.

На том универзитету изучава се преко 40 језика из свих крајева света, од арапског и хинди, преко афричких до мањих европских језика, па ће се тако ускоро отворити и студије малтешког, литванског и ирског језика. Језици као што су енглески, руски, немачки, француски, шпански, арапски и јапански имају највећи број студената, чак и своје засебне објекте и један специјално усложњени програм студирања, пошто Кина највише економски сарађује управо са земљама где се говоре ови језици, па и њихове владе улажу у тај Универзитет. Број језика који се ту изучавају, од којих понеки покривају и студије књижевности, културе и географије, нужно подразумева један добро организован инфраструктурни поредак са засебним одељењима и нивоима који функционишу за себе, али су добро укомпоновани у ту мултилингвалну кошницу састављену од стотина кинеских професора, страних лектора и научних сарадника.

* Слободан Новокмет, истраживач-приправник у Институту за српски језик САНУ. Боравио у Кини као лектор српског језика (foreign teacher) школске 2009/2010 године. Контакт: bobannov@ptt.rs.

Универзитет такође има и јаку издавачку делатност, која покрива различите уџбенике, приручнике и речнике страних језика, а подразумевају се и функционално организован смештај, исхрана и ваннаставне активности, што за студенте што за професоре, који сви живе скоро “под истим кровом”.

Студије српског језика

Где се у све то уклапају студије србистике? Српски језик се изучава на катедри за Мање европске језике, која носи пун назив на енглеском *Lesser used european languages*, што је синтагма скована ни по географским ни по културолошким мерилима, већ према величини земље, броју становника и обиму практичне сарадње коју Кина са том земљом остварује. На тај начин поред српског језика на тој катедри постоје још и: хрватски, бугарски, пољски, чешки, словачки, грчки, норвешки, дански, холандски, шведски, фински, мађарски, румунски, албански и исландски језик, којима ће се ускоро придружити и словеначки. То значи да не постоји славистичка катедра или катедра окупљена око одређене родне групе језика, већ сваки од тих језика представља засебну студијску групу (или на енглеском *major*).

Ако говоримо о студијама српског језика, можемо говорити о традицији дугој тек две године (која улази у трећу), међутим студије српскохрватског постојале су на том факултету више од 30 година, док су лектори на Универзитету били и неки од истакнутих професора са Филолошког факултета у Београду (који су се на сваке три године смењивали са колегама из Хрватске). Тек скорашњом иницијативом (што дипломатском, што културно-образовном) српски и хрватски језик раздвојили су се на две засебне студијске групе са различитим програмима, који се студирају и уписују на сваке четири године и са две различите групе од по 16 студената. Тај број није случајност, јер студијске групе мањих европских језика углавном имају исти или сличан број студената, што је резултат факултетског планирања и расподеле.

Тренутних 16 кинеских студената српског језика узели су чак и српска имена да се њима између себе и са предавачима ословљавају, што је традиција већ одомаћена на *Bei wai* универзитету и захваљујући којој студенти од почетка студирања бивају навикнути на културолошки амбијент језика који уче, као и на ономастичку базу карактеристичну за тај језик. Тако у тренутној генерацији, уписаној 2008. године, студирају Ана, Мирко, Даница, Милош, Маја, Драган, Гордана, Петар, Бранка, Ивана, Сања, Бојан, Вера, Стеван, Весна и Смиља. Треба напоменути да се студије српског језика, овај пут као изборног, одвијају и у Харбину, граду на северу Кине, у оквиру харбинског *Normal University-ja*.

Језичке разлике и проблеми

Као студенти језика који се ни по чему не може чак ни приближно изједначити са оним што је у граматичкој структури кинеског, ти студенти се од самог почетка учења сусрећу с потешкоћама које су можда непознате неким њиховим европским колегама, чији матерњи језици са српским, ако ништа друго, деле макар приближно сличне географске и културолошке околности. Учење српског, као и било ког другог европског или несродног светског језика, за њих представља једно суштинско повезивање са културом, традицијом и вредносним системом који су темељно различити од њиховог, те су тешкоће и баријере у прихватању и савладавању, пре свега, културолошких матрица (у које спадају религија, фолклор, историја итд.), а тек онда граматике страног језика, постављене буквално на сваком кораку.

Кинески студенти српског језика треба прво да се навикну на јединствено азбучно писмо и систем једна фонема – једна графема, који се по много чему разликује од кинеских карактера, који често бележе читав израз у неколико потеза. Онда креће суочавање са прозодијском страном језика, начином изговарања гласова, и временом потребним да се навикну на артикулационо-акустичке карактеристике нашег гласовног система које су потпуно непознате говорницима кинеског језика (нпр. проблем нису само африкати, са којима већина страних студената има проблема, већ и вибрант *р*, који они лишавају треперавости и изговарају као *л*, што студенткиња Бранка упорно доказује називајући себе Бланка). Такође, у каснијој фази учења, проблем постаје карактеристична индоевропска синтаксичка организација реченице по принципу субјекат–предикат–објекат, која је у кинеском језику другачија. Код оних студената који су захваљујући знању енглеског језика, који је иза кинеског најпопуларнији у Кини, лакше усвојили такав модел проблем настаје при коришћењу падежног система и глаголских времена. Тада знање енглеског језика, колико год било предност, постаје извесна мана, јер изневерава очекивања кинеских студента који мисле да ће се речи и конструкције у српском понашати слично. Због тога, у каснијој фази учења језика, они неке енглеске фразе преводe буквално на српски, очекујући да имају исто значење.

Одвијање наставе

Отежавајућу околност у раду са кинеским студентима представља и величина катедре за српски, која је таква да не дозвољава наставни кадар већи од једног кинеског професора и једног матерњег лектора. Самим тим и настава не бива подељена, рецимо, посебно на *Фонетику*, *Синтаксу* или *Културу*, већ се одиграва у континуитету, као јединствени курс и то

углавном на основу невелике литературе која се бави српским језиком као страним и која у различитим издањима обухвата тек неколико уџбеника и радних свесака који најчешће нису прилагођени азијским студентима (од почетка курса у употреби су уџбеници београдског Института за стране језике „Реч по реч“ и „Српски за странце 2“ као и две књиге Новосадског универзитета „Научимо српски“, а сама настава доста трпи и због споре израде јединственог уџбеника српског језика на кинеском). Настава, нажалост, није организована по јединственом плану прилагођеном за студенте азијског континента већ конкретно зависи од процене актуелног лектора о томе колику количину информација студенти могу да усвоје и у ком темпу, као и од прилагођавања наставе њиховој компетенцији и специфичностима кинеског образовног система (који студије језика понекад круто схвата само као студије граматике). Тај је курс, током целог студирања, једном недељно допуњен такозваним вежбама *Слушања*, што обично подразумева аудио-видео презентацију неког садржаја и његово препричавање од стране студената. Такође, током друге године постоји нешто што се зове и час *Конверзације*, што је формалност пошто се нека врста конверзације између студената и предавача одиграва ту све време. Тек на трећој години студенти добијају и један час културе, географије и историје који сам лектор треба да осмисли и организује.

Међутим, управо због мале или никакве присутности и слабе доступности српског језика на кинеским медијима или на интернету, овакви часови, макар били и на кашичицу, представљају суштинско оруђе у раду са студентима којима је најтеже предочити да је у питању жив, постојан језик, а не нешто што се круто крије само на страницама уџбеника. Тек када тај језик проговори са филма, из речи песама, новинских и књижевних текстова, телевизијских снимака, почиње лакше саживљавање студената са њим.

Такође, часови културе, осим што јасно повезују језик са фолклорном традицијом, представљају увид (додуше, тек површан) у неке од карактеристичних ослонаца српске културе као што су народно књижевно стваралаштво, славски обичаји, ношња, празници итд. Наравно, лакше је када се нешто од тога види у филму (као што је „Зона Замфирова“), а од изузетног значаја су и српске културне манифестације у Кини, које су, ипак, нередовне, што због даљине што због финансија. Дobar пример таквих манифестација су „Дани српске културе у Пекингу“, одржани током 2010. године, који су омогућили студентима да присуствују наступу фолклорног ансамбла „Коло“, погледају неке од српских филмова из скорашње продукције или изложбу пиротских ћилима.

Присуство српског лектора, осим што студентима омогућава непосредан, живи контакт са изворним говорником, пресудно је и због свакодневне мотивације, с обзиром на релативну непознаницу коју

већина европских језика има у Кини. Студенти углавном уписују студије мањих европских језика без великог предзнања о њима, очекујући да ће им знање неког „мањег“ језика касније донети предност на тржишту рада. Њихова мотивација за учење је зато испрва несигурна, али временом, једним дубљим упознавањем културе, историје и народа, она се код већине студената повећава. Настава се у том смислу од самог почетка одвија напоредо на енглеском и српском језику, не би ли се током друге и нарочито у трећој години водила искључиво на српском.

Међутим, оно што је студентима несумњиво од највеће помоћи при савладавању српског језика јесте организована студентска размена захваљујући којој током четири године учења велика већина њих успе да проведе једну студијску годину на Филолошком факултету у Београду и похађа наставу са осталим колегама из света у оквиру *Центра за српски језик као страни*, а значај који за процес учења страног језика има могућност да се он „живи“ годину дана не морамо ни да наглашавамо.

У складу са све развијенијом сарадњом Србије и Кине, једна оваква катедра може да подстакне популарност српског имена у овој далекој, али моћној азијској земљи у којој је свест просечног Кинеза о постојању Србије ипак мала. Можемо само да се надамо да ће неки од садашњих кинеских студената српског језика у будућности имати важне и одговорне функције у разгранатој кинеској државној администрацији и да ће својим позитивним осећањем према студијској групи коју су завршили помоћи да се те везе још више ојачају.